

Čínský horoskop

Krysa (ročník narození 1924, 36, 48, 60, 72, 84, 96, 08)
Potkáte mladého, černého sexy kocoura.

Buvol (25, 37, 49, 61, 73, 85, 97, 09)
Dnes bude tóčo.

Tygr (26, 38, 50, 62, 74, 86, 98, 10)
Dnes najdete svou Lauru.

Zajíc (27, 39, 51, 63, 75, 87, 99, 11)
Jen počkejte!

Drak (28, 40, 52, 64, 76, 88, 00, 12)
Je to na vás!

Had (29, 41, 53, 65, 77, 89, 01, 13)
S fousem vám to moc nesluší.

Kůň (30, 42, 54, 66, 78, 90, 02, 14)
Zamilujete se. V lukách.

Koza (31, 43, 55, 67, 79, 91, 03, 15)
Až vás dohoní mlsná, nechte se chytit.

Opice (32, 44, 56, 68, 80, 92, 04, 16)
Snažte se být sami sebou.

Kohout (33, 45, 57, 69, 81, 93, 05, 17)
Půjďte spát se slepicemi.

Pes (34, 46, 58, 70, 82, 94, 06, 18)
Rád vás pohladí Ondřej B. Vinš.

Vepř (35, 47, 59, 71, 83, 95, 07)
Všechny rozkoly vyřešte před večeří.

RYZE AVANTGARDNÍ PRAVIDELNÁ OBČAS RÝPAVÁ TISKOVINA!
ČÍSLO ČTVRTÉ 20. ROČNÍK 4. 7. 2018

Redakce: Tomáš Blatný, Marie Feryna, Bohdan Heblík, Jan Henryš, Ondřej Chaloupecký, Tomáš Chaloupecký, Šárka Kadavá, Ema Kouřilová, Kateřina Matušítková, Jana Plavec, Martina Rybová, Matěj Senft, Eva Soukeníková, Ondřej B. Vinš, Lucie Vondrysová
Všechny fotografie tohoto obštasníku s láskou fotografuje © Jana Plavec.

Vychází v Sobotce během 62. ročníku festivalu Šrámková Sobotka, od 1. do 7. 7. 2018.
Cena 15 Kč.

Vydává spolek SPLAVI,
U Studánky 5, 170 00 Praha 7,
IČ 26674122. MK ČR E 15812

Časopis *Raport!* vychází za finanční podpory Státního fondu kultury.
raport.redakce@gmail.com

CC BY-NC-ND 4.0

THIS IS NOT
DEF
RAAP
4
BRTI

Podvodník

ÚVODNÍK — ONDŘEJ CHALOUPECKÝ

Píšu editorial. Mám volnou ruku. Je to dvojsečné. Čím víc možností, tím větší šance, že si člověk vybere tu špatnou. Což jsem určitě právě udělal. Řekněte mi, já to nepoznám. Nejprve mě napadlo, že bych na prvních pár řádků napsal několik povrchních keců o umírání s cílem alespoň někoho šokovat. Příklad: „Zemřít by bylo moc snadné. Skutečná podstata života je v utrpení.“ Tak co? Slabota. Nosím si s sebou zápisník a občas do něj nějakou takovou nabubřelou hlášku utrousím. Pak se na ty věty koukám a přemýšlím, co jsem jimi vlastně chtěl říct. Pro koho je píšu? Jen pro sebe. Abych později obdivoval jejich hloubku. Jenže si nakonec akorát uvědomím, že hloubku nemají. Je to balast. Veliká černá skořápka, ve které nic není. Nic. Jsem člověk, který se se smrtí nikdy nesetkal, žiju relativně šťastný život. Co můžu říct o smrti? Něco plácnu a budu se tvářit tajemně, ono to možná... „Až v agónii si člověk uvědomí, že skutečně žije. A jestli vůbec žít chce.“ Bože, začíná mě to štvát. Na co si to hraju?

V redakci jsme vedli debatu o tom, jaký *Raport!* letos děláme. Obsah diskuze si nechám pro sebe, ale pár postřehů přidat můžu. Padla důležitá otázka: pro koho a proč *Raport!* vlastně píšeme? Pro návštěvníky festivalu, které zajímá názor někoho dalšího na program? Pro místní, kteří si chtějí zanádat na Pražáky, kteří ve tři ráno vyřvávají před Šolcárnou? Pro místní, kteří se Šrámkovi věnují celý život, a pak přijede na týden blbeček a dělá si z nich v *Raport!*u srandu? Pro sebe? Vlastně je pravda to všechno. Nikdy nebudou všichni spokojeni. Může to být kvalitou článků, může to být negativním nastavením některých lidí, kterým bude *Raport!* smrdět vždy. O tom musí přemýšlet každý z nás sám. Já se snažím psát hlavně pro sebe. Ne pro sebe, jako bych byl řadový návštěvník festivalu, ale prostě pro sebe. Tady a teď. V podstatě je mi jedno, co si o mém textu myslí kdokoliv jiný. Komu se to nelíbí, nepochopil můj záměr. Moje ego není prázdná skořápka, moje ego je černá díra.

Nakonec to hodilo docela dost řádků, takže dobrý. Záměr jste nepochopili.

Autor chce užž něco říct.

4.7.

PROGRAM — STŘEDA

9:00 Sál spořitelny Přednáška

Prof. PhDr. Alena Macurová, CSc., Mgr. Nad'a Hynková Dingová, Bc. Michal Brhel: Čas a češtině neslyšící

Jak se konceptualizuje čas v českém znakovém jazyce.

14:00 Zahrada Šrámkova domu

Poezie 90: Michal Habaj

Zástupce současné slovenské poezie – jak to vypadá za našimi umělými hranicemi?

15:00 Zahrada Šrámkova domu

Paměť v textu: Josef Straka

Básník, prozaik, psycholog a ústřední postava pražského literárního života.

16:00 Zahrada Šrámkova domu

ČRo Vitava: Letní festivalové ArtCafé LIVE

Živý kulturní diář doplněný o hudbu různých žánrů.

17:00 Koupaliště

Šrámkova jedenáctka

Tradiční soboteký běžecký závod po malebných lesních cestách Českého ráje.

Část čtvrtá

POVÍDKA NA POKRAČOVÁNÍ — KOLEKTIV

V noci vyšplhala na římsu mrakodrapu, ve kterém bydlela v 62. patře. „V úterý večer má noční,“ utvrdila se ve svém záměru. Auta se pod ní míhala jako malí červi. Zavřela na chvíli oči a zatajila dech. Chladný vítr se jí opřel do obličeje. Zavravorala. Udělala krok, druhý, třetí... Byla na druhé straně. Vyndala paklíč a strčila jej do klíčové dírky. Zámek klapl. Byla uvnitř. Rozhlédla se po temné místnosti. Nikdo nikde. Dobře věděla, co hledá, jen nevěděla, kde to najít. Baterku nechala zhasnutou. Přišla k nejbližší skříni a začala ji prohledávat. „Nino, očekával jsem vás,“ ozvalo se z rohu místnosti. Rozsvítila se lampička a v ostrém kuželu světla seděl její soused Heinrich Klaus oblečený ve svém bavorském kostýmu a mířil na ni nabitou flintou.

Paní Myšáková vyšla před dům a vzhledla k nebi. Povzdechla si. Nasedla do auta.

„Do ústavu,“ přikázala palubnímu počítači a vytáhla telefon. Zavolala dceři.

„Aničko, vzala sis tu svačinu? Jakto? Jogurt a jablko. Jak nechutná? Můžeš mi říct, co ti chutná?“ Bez odpovědi. Auto se blížilo k ústavu. Paní Myšáková vytočila další číslo.

„Dobrý den, profesorko Marxová. Kolony nejsou. Dvacet minut. Promiňte, doma je to teď... Ano. Ano. Omlouvám se. Zatím sbohem.“ Pár let zpátky by se asi rozbřečela. Opět vytočila dceřino číslo.

„Aničko, nechceš jít po škole na kafe? Rande? S kým? Protože chci vědět, s kým se...“ Bez odpovědi. Pár let zpátky by se asi rozbřečela.

Auto konečně zastavilo.

Paní Myšáková vystoupila a zamířila do obchodu pár metrů od ústavu. Prodavačka se vesele zasmála.

„Vino, vincentka a čísky dort, to je nákup.“

„Hm...“

Prodavačka zvedla obočí a zakroutila hlavou.

„Šedesát osm kreditů.“

Paní Myšáková vyšla před obchod a vzhledla k nebi. Povzdechla si. Pár let zpátky by se asi rozbřečela.

Autoři se teprve rozjíždějí.

Umění dabingu

POSTŘEH Z DÍLEN — ANNA JOSEFÍNA NOVÁKOVÁ

Jeden by řekl, že přečíst pár řádků je úkol hodný žáků prvních tříd. Jenomže když vejdete do studia, nasadíte sluchátka a text čtete na mikrofon, přestává to být sranda. Do projevu musíte vložit vášně, bezradnost nebo netrpělivost a ještě přitom sledovat nádechy a intonaci herců na obrazovce. Ze zadání pro sedmileté děti se tak stává dlouhý a vyčerpávající boj. Hlas musí hrát, ale tělo zůstává v klidu. Nemůžete gestikulovat, protože mikrofon zachytí vše, i to nejjemnější šustění a vítr. Nelze si klepat rytmus nebo zhluboka dýchat, protože by si zvukař za chvíli znechuceně stáhl sluchátka. Když přijde řada na vzdechy, výdechy a funění, člověk stojí před mikrofonem rázem nahý. A přesně tak jsem si připadala při dabování Julie, jejíž replika byla podbarvená hlasitým funěním (spíše tedy ze stresu, že onu repliku nestihnou přečíst dostatečně rychle). Romeo zase při balkónové scéně zní jako animovaný ptáček (stud a jemný hlásek). Zkrátka a dobře, dabing je dřina. Mnohem větší, než by se mohlo zdát. Stejně si ale myslím, že na jarmarku dílen zazní kvalitní nahrávka. Anebo možná ne.

Autorka se necítí být ani Julií, ani Romeem.

62 slov cvičně!

62 SLOV — ONDŘEJ CHALOUPECKÝ

Nechápu, že neznáš Xchat, to strašně jelo na začátku devadesátek a hlavně v půlce devadesátek. No jo, tak neznám Xchat, co to je? Ty to fakt neznáš? Xchat byl i na začátku nultejch let, přestalo se to používat až někdy v roce 1995. Já se narodil v roce 1995, v roce 2009 mi bylo čtrnáct. Co je teda Xchat? XXXchat? Radši nic.

Autor dnes viděl Terezku! (Aspoň si to myslí.)

BV: Než jsme si byli jistí.

VCh: Když se člověk věnuje technickým věcem, ztrácí povědomí o dějové lince. I herecký projev byl kolikrát plochý, když člověk nevěděl. Jak říkal Petr Hašek (*režisér, pozn. autorů*): „Zahraj čáryfuka, aby se tam aspoň něco dělo.“ Teď už je to, myslím, technicky jistější, takže už jsem tam nějaký příběh vysledoval.

O čem ten příběh pro vás je?

BV: O lásce. Všechno je o lásce.

VCh: Já jsem říkal, že vím, o čem to je, už po desátý repríze, a teď se ukáže... (*smích*)

CE: O pokušení, lásce.

BV: O vnitřním boji.

CE: Jsou tam jasně daný archetypy, zlo, dobro. Jde o to, jak se to vyvíjí.

Vzhledem k tomu, že jde o putovní inscenaci, jak se vyrovnáváte se změnou prostředí? Kde se vám hraje nejlépe? V domácí VILE Štvanice?

CE: On tomu sluší intimnější prostor. Není to dělaný na velké venkovní scéně, tím je inscenace bita.

BV: Hráli jsme to taky v pražském NODu a tam byli lidé dost daleko a nebylo to úplně ideální.

CE: Je to na prostor dost citlivý.

A jak se vám tedy hrálo tady?

CE: Byla tu docela dobrá akustika. Zvláštností téhle inscenace je, že nehrajeme spolu. Já tam mám takovou rozhlasovku. Kluci tam na sebe sice nějak vidí, ale je to divný. Jsem tam vlastně pořád sama. Dneska jsem slyšela takový zvláštní hal, nebo jak to říct.

VCh: Prostě se to hezky neslo.

CE: Ale kam a jak se to doneslo...?

Autoři spolupracují.

Dramaturgie is dead

PURE HATE — MARIE FERYNA

Je devět hodin ráno a já sedím buď na zahradě Šrámkova domu, nebo v sokolovně v naší redakci. Nikoli kvůli kocovině, ale zkrátka proto, že není důvod chodit na ranní přednášky. Sama jsem odpovědná za dramaturgii většiny literárního programu Šrámkovy Sobotky a snažím se veškerá čtení tematicky i obsahově promyšlet, aby nebyla jen nějakou nahodilou poobědovou vatou, než bude čas utratit větší sumu peněz ve Vokýnku. Tomáš Tkáč má zase na starosti program hudební – a ani ten by na festival nepozval nějakou zaměnitelnou kapelu nebo Kluse.

Jenomže každé ráno se vždy napůl naštvu, většinou si ale jenom smutně povzdechnu – podívám se do naší brožury, zacílím zrakem na první položku příslušného dne a následně je mi všechno jasné – zas nic. Jsem ráda, že se kol. Henyšovi líbila pondělní přednáška, tím spíš, že ji pak moc dobře reflektoval. Ovšem úterý, středa a čtvrtek, to je jedním slovem průšvih.

Úterý – přednáška na téma, které dotyčná doc. Vaňková pravidelně reflektuje na svých seminářích – tedy jazykový obraz světa. Stačí vždy jen variovat, o obraz čeho se jedná – jednou je to ticho, jindy čas, jako v případě úterní přednášky, zítra to může být třeba korouhvička. Středeční přednáška pro změnu nese název *Čas a čeští neslyšící*. Nehodlám v žádném případě nijak snižovat vědeckou práci přednášejících, přijde mi ovšem, že v rámci festivalového programu je poněkud nevhodná – funguje spíše jako pomyslný clickbait – a na to, aby mohla cokoli z oblasti např. českého znakového jazyka prezentovat tak, aby nedošlo k exotizaci tématu, je zkrátka příliš málo času. Ve čtvrtek ráno pak Jiří Holý představí Českou knižnici. Ano. Komu? Zasněženým, kteří o ní na sto procent vědí, laikům, kterým je k ničemu? Snad nahodilým zájemcům? Věřu nevím. A v pátek? Konečně něco relevantního – naratologie! Šidák? Ne. Chm, tak zase nic.

Obecně mi přijde, že dramaturgie ranních přednášek vznikla spíše z pohodlnosti a sázky na jistotu; o nějaké snaze rozvíjet vědění těch, kteří na přednášku přijdou, snad nemůže být ani řeč. Inu, víte, kde mě ráno najdete.

Autorka by na přednášku přišla, kdyby ve spořce byl espresso tonic.

19:30 Městské divadlo (vstupné 120 Kč)

Fialky a mejdlíčka

Upozornění na mechanismy, které se v dějinách opakují, cukrové fialky a rudou hvězdu.

21:00 Zahrada Šrámkova domu (vstupné 100 Kč)

Vložte kočku

Maximalismus v tom nejlepším a nejambicióznějším slova smyslu.

Festivalový jídelníček

Pizzeria Maštal

Snídaně 7:30—10:00

Kandovaná smyslnost

Oběd 11:00—14:00

Kvěťáková polévka

- Kuřecí stehno, bramborová kaše
- Koprová omáčka, vařené hovězí maso, houskový knedlík
- Koprová omáčka s vajíčkem a bramborem

Večeře 17:30—20:00

Slepičí vývar se zavářkou

- Těstovinový salát s kuřecím masem
- Asijská sojová směs s houbami, rýže

Vokýnko (do vyprodání zásob)

Polévka čockovozeleninová

Pomazánka tvarohová s medvědí česnekem

Koláč tajné receptury

BÁSEŇ — JOSEF STRAKA

že...(ne)možnost

teploty nejsou, nemohou být

všechno se zastavilo, tam na nábreží v Podolí

nemohli jsme nikam dojít

stále ty pochody mezi klinikou a nějakou „Kotvou“

kolapsy dlouho připravované a nenadále zároveň

s tou recepční v pozadí

tvůj život náhle rozcupovaný na soubor neurčitých vteřin

cukalo to, a pak s těmi papíry a dokumenty snad do všech dveří

posunout na chvíli život do vedlejších kolejí

najednou nechceme, ale také zoufale chceme – nebýt

bary po...

díváme se do osamělých malých piv

naš strnulý obraz

po celých pět dnů jako karikatury

Postludia I.

BÁSEŇ — MICHAL HABAJ

šibenice

dnes ráno

rozkvitli

novými telami.

politolog,

klimatolog,

historik,

súdný radca,

spisovateľ,

priekupník,

poradca pána ministra.

v dojemnom rade
svietia
na ulici
ako na plagáte

jeden vedľa druhého,
tí, ktorí nepredali
svoju češť,
dcéru,
matku,
DNA,
fotografu pohlavia,
strom v záhrade,
nahé úmysly.

miesto zubov
vybité
klávesy
z notebookov.

Kulturní lingvistika is not dead!

RAPORTÁŽ — ONDŘEJ B. VINŠ

Na přednášku doc. Vaňkové jsem dorazil s předpokladem, že její tematický obsah budu pravděpodobně znát, jelikož jsem u přednášející absolvoval několik seminářů týkajících se této oblasti. O to víc mě zajímalo, jak tuto (mně velmi blízkou) specifickou krajinu lingvistiky zvládne předat posluchačům, kteří třeba nečetli Lakoffa či Turnera. Nezbytný teoretický úvod si vyžádal drahocenný čas, v závěru přednášky se proto

některé věci musely přeskochit, to hlavní a nejzajímavější však rozhodně zaznělo. Na příkladech lidového folkloru i úryvků poezie (Šiktanc, Seifert, Holan) byla představena schémata a konceptualizace času v češtině, s akcentem na to, že se nám čas vyjevuje v různých obrazech – v naivním, vědeckém či magickém. Právě na ten poslední kladla doc. Vaňková největší důraz. Magická sémiotika textu se v českém literárním kánonu nejlépe demonstuje na příkladu Erbenovy *Kytice*. Z následné diskuze také vyplynulo, že panuje pnutí právě mezi naivním a vědeckým obrazem času v jazyce, což je mimo jiné důvodem, proč některé lidové pranostiky nekorespondují s reálným datem v kalendáři. Vůbec recepce přednášky byla pozoruhodná. Od nadšeného přitakávání a malých osobních narací („Holan je celý život můj nejmilejší básník“) přes debatu o pohanském půdorysu Vánoc až po dlouhý a nadšený potlesk. I odezva na zahradě Šrámkova domu byla pozitivní. Zdá se, že kulturní lingvistika má velký potenciál zaujmout, snad i kvůli širokému záběru odvětví, jež spojuje.

Autor má nejradši Karla Šiktance.

Sny a Paka

RAPORTÁŽ — KATEŘINA MATUŠTIKOVÁ

„Dneska bude Typlt, to je ztělesnění války,“ napsala před čtením dalšího z básníků 90. let Marie do redakčního chatu. Nevím, jestli tím

Hra zaujme minimem kulis (projekční plátno na sto způsobů) a stínohrou. Kontrast světla a tmy vytváří podmanivou atmosféru, kterou podtrhuje práce čarodějnického mistra (Václav Chalupa) s meotarem, jenž mi okamžitě zpřítomnil léta na základní škole a hodiny dějepisu s paní učitelkou Tříškovou (hrozila nám pravěkým mlatem, když jsme zlobili). Nejvíce však oceňuji jazykovou stránku představení. Hudební vložky byly v lužickosrbském originále, zaklínadla zase využívala prosté komiky („nehapala držela“ mi zlepšilo náladu). Celkově můžu říct, že 70minutové představení jsem si vrchovatě užil a nemůžu mu vlastně nic vytknout. Krá!

Autor se jako dítě bál hlasu Jaroslava Moučky.

Já jsem Krabat ze Sobotky

ROZHOVOR — LUCIE VONDRYSOVÁ, TOMÁŠ BLATNÝ

Herce jsme zastihli bezprostředně po představení na jevišti při sklizení kulis. Přestože měli Claudia Eftimiadisová, Bartoloměj Veselý a Václav Chalupa dosti napilno, ochotně nám odpověděli na několik otázek.

Na úvod bychom se vás chtěli zeptat, jestli znáte filmové zpracování od režiséra Karla Zemana z roku 1977?

CE: Známe. Já si ho pamatuju ještě z dětství.

Co ve vás tehdy vzbuzovalo? A líbilo se vám?

BV: Já jsem to viděl až později.

CE: Líbilo, rozhodně. Já nevím, kolik mi bylo. Působilo to na mě horrorově, ale že by mě to nějak traumatizovalo, to ne.

Setkali jste se někdy i s dalším zpracováním této legendy?

CE: Viděla jsem ještě to německé zpracování, filmový, hraný. Nó, tak Němci.

Co to znamená?

CE: Takový německy uhlazený.

BV: Taková Kobra 11 – Krabat.

Ovlivnila tato zpracování vaši práci na inscenaci? Sloužila vám jako zdroj inspirace?

CE: To byl nápad a projekt naší výtvarnice Jitky Nejedlé. Příběh zasahuje do doby třicetileté války, tudíž i do baroka, což se nám hodilo. Ta předchozí zpracování samozřejmě znala, ale kromě toho, že je ten příběh hezký sám o sobě, jimi nechtěla být nijak ovlivněna. Proces měl několik fází.

BV: Ona se totiž ještě dvakrát odkládala premiéra. Nebo jednou minimálně. Byla tam i pauza. Začalo se zkoušet někdy na podzim. Premiéra byla v létě.

CE: Během zkoušení se změnil i herec. Václav do toho skočil později.

BV: Původně to měl hrát Dominik Linka.

CE: Jenže na to neměl čas a nějak z toho vycouval.

Jak dlouho Krabata hrajete?

CE: Třetí léto.

Stále vás to baví?

CE: Jo, jo. Je to i technicky náročný. Neustálá výzva.

Inszenace má právě zřetelný technický rozměr: pracujete s meotarem, se stínohrou. Ovlivňuje to nějak vaše fungování, když víte, že je v inscenaci několik věcí, které se mohou pokazit?

BV: Myslím, že na začátku to bylo hodně složité.

VCh: Podle mě to trvalo tak deset repríz. Možná víc.

Během mé první návštěvy jsme nepotkali živou duši. Bytem se linuly televizní zprávy o kapele pikOLO, jejímiž členy byli zástupci generace osmdesátých let. U vstupu viselo několik varovných cedulí s nápisem „Bez programu vstup zakázán“. Program je průvodcem v rodinném příběhu, ovšem dle autorů ani on nedokáže vysvětlit „komplikovanost“ celého konceptu. Na obálce je tematizován onen prvotní význam rekonstrukce skrze architektonický plánec. Kromě stručných shrnutí událostí jednotlivých generací obsahuje i „experimentální části“ jako scénu z absurdního dramatu (vykradený Beckett), část povídky a text písňe fiktivní kapely pikOLO.

Kolem času a místa vernisáže opět kolovaly různé zvěsti, nakonec se odehrála částečně i v zahradě. Ze čtyř herců zde byli tři, vedoucí se stal naším průvodcem. Představení bylo rozpačité, tři čtvrtiny uskupení označil průvodce za „lidi, co do toho nějak dělaj“, přičemž jedna členka „na to má školu“. Náplní první části v zahradě bylo doslovné čtení programu, který je prý nesmírně důležitý a „velmi komplikovaný“, což bylo zdůrazněno ještě mnohokrát.

Do „experimentálních“ pasáží bylo zapojeno i několik organizátorů. Ti se evidentně svou účastí na „performanci“ bavili stejně jako první řada publika. My vzadu jsme rozpačité hledali slova. Po zdramatizování programu a mnoha slovech díky jsme obdrželi pokyny pro druhou část vernisáže. Ve zkratce jsme se měli na místě výstavy opít tematicky voleným alkoholem, vyfotit v zrcadle, které během naší přítomnosti ještě instalovali, plus absolvovat další podivné workshopy. Do zrekonstruovaného bytu se dostavilo zřejmě mnohem víc lidí, než autoři předpokládali, a tak jsme se mačkali bez možnosti řádně si expozici projít. Pan průvodce měl spoustu rádoby zábavných průpovědek ve stylu „motiv britvy, všimněte si ho!“ (ale proč?), „umělec by měl skončit po tom, co dokoná dílo, pak už má přijít na řadu interpret, odborník“ a „motiv červených podpatků“! Neustále nás vyzýval k popíjení a dopíjení alkoholu, přičemž v době mého odchodu už se schylovalo ke slušnému privátu. Ženy středního a vyššího věku se rychle dostaly do dobré nálady a každý komentář provázel jejich bujarý smích. Zřejmě se inspirovaly fotografiemi z nultých let. Došlo i ke srážce těla a instalace, ale společným úsilím návštěvníci výstavu zrekonstruovali. Odcházela jsem důstojně s kelímkem tokajského ze čtyřicátých let.

Autorka chce zapomenout.

Mlýn zase mele!

RECENZE — ONDŘEJ B. VÍNS

Předesílám, že nejsem divadelní vědec a naposledy jsem recenzoval nějaké představení před dvěma lety. K divadlu přistupuji s naivním očekáváním, nevybaven jakýmkoli teoretickým aparátem. Cítím se nespůj, když sedím v soboteckém sále ustrojen v kraťasy. Divadlo je obřad, rituál, svátek. Zvláštní čas strávený pospolu. A hra *Já jsem Krabat* od souboru Geisslers Hofcomedianen pracuje s časem velmi výrazným způsobem. Původní lužickosrbská legenda – příběh o Černém mlýně, mistrovi a 12 učednicích – staví totiž na půdorysu cyklického času. Každý rok musí jeden učedník zemřít a být nahrazen, pokud jej nezachrání dívka. Topos mlýna jako dějiště temné magie nebyl vybrán náhodně – brožura k inscenaci připomíná, že mlýn coby odloučené místo (na kopci či u řeky) provokoval bujnou fantazii vesničanů.

narážela na jistou facku, nebo na bouřlivou imaginaci např. *Ztraceného pekla*, nejvýraznější ukázky jeho surrealistických „snů a šílení“, jak během čtení autor svou poezii označil. Z této sbírky Jaromír Typlt přečetl jeden text jako ukázkou z diskutovaných devadesátek, kdy se dle vlastních slov oddával svým chimérám a ostatní věci, jako porevoluční formování dnešní společnosti, příliš nevnímal. Kromě několika básní na závěr bylo ale dnešní vystoupení poměrně netypicky věnováno próze – nejdříve autorskému *Poli nade mnou*, pak *Výstupu na horu Ťululum* Františka Nováka – a neslo se spíš v klidném duchu. Naléhavost a napětí mezi překvapivými obrazy, které mě k Typltovým textům táhnou, však přítomny byly, stejně jako autorův cit pro hlasitý přednes a zvuk slova obecně.

Nejvíce jsem ale ocenila traktát s podtitulem „o biologické podstatě pozemského času“, *écrits bruts* Františka Nováka z Lomnice nad Popelkou, už proto, že přinesl nečekané oživení. Jeho zařazením navíc básník předznamenal následující vystoupení Pavla Novotného s příhodami a neotřelými proslovy Heleny Skalické, projekt, na kterém Typlt také spolupracuje a který pak sám uvedl. Novákův text o Mladé Pace nás přenesl do bizarní filozofie a vidění světa autora, jednoho velkého vtípu, kde se na pozadí až laciného humoru čas proměňoval do nejvyšší podoby s osvěžující samozřejmostí.

Autorka dnes nesní.

Jaromír Typlt: Ztratili jsme iluze

ROZHOVOR — EVA SOUKENÍKOVÁ

Básník, esejista, výtvarný teoretik, performer... Jaromír Typlt je pojem pro českou literární scénu už od 90. let. Mezi jeho poslední vydané sbírky patří *Stisk* (2007) a *Za dlouho* (2016), je autorem výtvarné monografie *Ladislav Zívř* (2013). Po jeho vystoupení na Šrámkově Sobotce jsme si spolu sedli do stínu na trávu, kde mi povídal o *art brut*, ztrátě iluzí i nových medíích.

Slyšela jsem, že chcete dělat doktorát na pražské komparatistice. Čím se chcete zabývat?

Přiznám se, že akademickému prostředí jsem se dlouho vyhýbal. Po obhájení diplomové práce a rigorózu jsem už neměl potřebu se na univerzitu vracet. Ale v posledních letech jsem si uvědomil, že dlouhodobě zpracovávám jedno dost obsáhlé téma a že doktorské studium na komparatistice by mi mohlo zajistit určité podmínky k tomu, abych v tom pokročil dál. Mým tématem je *surové psaní*...

To zní záhadně...

Je to vlastně dost provizorní překlad francouzského výrazu *écrits bruts*, podobně jako se *art brut* často překládá jako *umění v surovém stavu*. Byl bych rád, kdyby se mi – snad nějakým osvícením – podařilo přijít na nějaké přirozenější české pojmenování. Do *écrits bruts* každopádně patří různé druhy literárně pozoruhodných textů, které přitom původně nebyly myšleny jako literatura – zápisky duševně nemocných, udání a stížnosti, pseudovědecké traktáty... Příkladem může být text Františka Nováka z Lomnice nad Popelkou, který jsem zařadil do svého vystoupení tady na Sobotce. U nás se tím zatím nikdo moc nezabýval, snad jenom Vladimír Borecký, a opomenut by rozhodně neměl být ani Bohumil Hrabal, který takové texty celý život sbíral a měl pro ně velkou vnitřní důležitost. Důkazem je jeho antologie *Naivní fuga*.

Je to asi 25 let, co jste získal Ortenovku. Co se od té doby změnilo – ve společnosti, v poezii, u vás?

To je otázka na několik hodin... Během diskuze na svém čtení jsem otevřel téma iluzí, kterým jsem tehdy podléhal. Po pádu železné opony bylo snadné podlehnout dojmu, že demokracie zvítězila a že už se nemusíme děsit nějakého nového střetu velkých mocností. A vida, jsme dál o pouhé čtvrtstoletí a znovu se hrají nebezpečné hry o to, kam vlastně patří tahle země: do střední Evropy, k Německu, nebo už zase k Rusku?

Co literatura?

V literatuře proběhlo velké zemětřesení mimo jiné s příchodem internetu.

Na čtení jsem si všimla, že nejste asi úplně fanoušek nových technologií. (Jaromír Typlt si zapomněl přivést část připravených textů, a tak byl nucen listovat chytrým telefonem, pozn. autorky)

Nerad se dívám na autory, kteří veřejně čtou z tabletu nebo mobilu. Pořád ještě to vnímám jako gesto, které se až příliš ztotožňuje se všemi těmi změnami, kterými procházíme. Báseň může být jistě poslána po mobilu, ale jak dlouho působí? Není to úplně jiný druh prožívání času? **No, a není to tak u jakéhokoliv sdělení, které přenáší nová technologie?**

Určitě to nechci úplně zavrhnout. Ale musím přiznat, že jsem stále nastaven daleko víc věřit básníkovi, který má v ruce knížku nebo rukou popsaný papír, než tomu, který přejíždí po něčem prstem. A vidíte, dneska se to stalo mně samému. Nouze naučila Dalibora housti. Byl jsem vděčný za to, že díky telefonu si můžu dohledat kopii svého textu v e-mailu a zobrazit si ji. Byl to ale text inspirovaný fotografickou tvorbou a mobilem se dá mimo jiné i fotit, takže... (smích)

To mě osobně velmi zaujalo, hovořil jste o připravované fotografické knize. O co jde?

Je to nová kniha Milana Pitlacha. Tento úspěšný architekt se celý život s plnou vážností věnuje fotografii a na způsob deníku zaznamenává obvykle věci ze svého nejbližšího okolí. A tak během let přirozeně znovu a znovu fotografoval svoji ženu, zachytil ji v nejrůznějších jejích podobách. Sestavil z toho nakonec knihu, ve které vlastně odkrývá příběh toho nejbližšího vztahu. A mě to inspirovalo k vlastnímu textu.

Opravdu mě dost zajímá, že se věnujete i literatuře, umění, dokonce i hudbě. Není toho ale potom trochu moc? Nevytrácí se význam?

Jistě tam to nebezpečí je. Všechno, čím se zabýváte, nese nějaké riziko, se kterým se musíte vypořádat. Pokud například zvolíte cestu jakoby asketickou, přísně soustředěnou na jednu věc, může nastat třeba zápas s nudou nebo monotonií. A těm cestám, kterými jsem se vydal já, zase hrozí zahlcení. Sám bývám dost nedůvěřivý, když se dnes pouští elektronická muzika, do toho jdou v rychlém rytmu hlava nehlava obrazové projekce, do toho se recituje, k tomu světelné efekty, tanec... taková ta klubová alternativa. Ti, kdo to s nadšením takhle zkouší, si obvykle neuvědomují, že se ztrácí pravá pozornost. Mluvené slovo se stává pouze kulisou, takovým doplňkovým hlasem, který „jen tak něco říká“. S tímhle nechci být vůbec spojován. Věci, které sám dělám na hranici literatury, mají spíš za cíl slovo zvýraznit. Obdivuju, jakým způsobem hudba dokáže vrýt slovo do lidské paměti – verš písně si vybavíte i ve chvíli, kdy byste si nikdy nevzpomněli na literaturu. K něčemu takovému, ovšem mimo písňovou formu, směřujeme s Michalem Ratajem

(hry). Ať už se jedná o „těsto“ jako tenzi v kolektivu, či o čísla *Raportlu*. Kvůli absenci závěsů můžete redakci dokonce beze všeho koukat... až do kuchyně.

Autorka by si dala dezert po sýru smaženém, ale málo maštěném.

Pověděli jsme si to

RECENZE — JAN HENYŠ

Včerejší recitační pásmo nazvané *Povíme si to* představilo dva zcela odlišné recitátory. Mirka Kováříka, nebojím se říct legendárního popularizátora beatnické generace u nás, a Aleše Kauera, básníka, zvukového performerera a zakladatele nakladatelství Adolescent.

Vystoupení bylo pozoruhodné právě díky kontrastu zcela odlišných stylů recitace. Kovářík se s textem sžívá natolik, že přestává působit jako pouhý zprostředkovatel, daří se mu dosáhnout takové míry autenticity, že se téměř zdá, že básně zaznívají úplně poprvé, že se rodí až v jeho ústech. Dopomáhá k tomu přirozená výrazná gestikulace, propojování textu a pohybu a precizní dynamika. Naopak Kauer zaujímá syrovostí a naléhavostí recitace s doprovodem elektronických beatů a samplů. Nebojí se použít ani zvukové nahrávky samotných autorů, v tomto případě Ivana Martina Jirouse, na kterého se v rámci vystoupení zaměřil.

Kvůli novému rozměru, o který je recitace obohacena, není Kauerův styl s Kováříkovým jednoduše srovnatelný. Je také pravděpodobné, že někým mohl být večer vnímán jako nesourodý, tím spíš, že Kauer trochu nepatřičně, byť rozhodně ne nekvalitně, představil i svou autorskou tvorbu. Mirek Kovářík se nadto nedržel anotace uvedené v programu a brzy přešel ke svému oblíbenému Václavu Hraběti, který nakonec dostal největší prostor, a to na úkor Walta Whitmana, na kterého se nedostalo vůbec.

Recitaci také několikrát přerušily nezanedbatelné výpadky textu, s kterými se ovšem Kovářík dokázal celkem efektivně vypořádat a tím stvrdit, že do starého železa ještě zdaleka nepatří.

Autor opět choří.

4 + 1 druh alkoholu

IMPRESSE/RAPORTÁŽ — KAMILA SCHEWCZUKOVÁ

Výstavu v domě na Malém náměstí jsem navštívila poprvé pár hodin před vernisáží. Nebýt zvěstí v kuloáru a skromné cedule před „galerií“, nedozvěděla bych se o ní, poněvadž oficiální program ji nezmiňuje. Mé představy o tématu expozice se postupně proměňovaly.

Můj první pocit z výstavy byl, že se bude zabývat rekonstrukcí bytu ve smyslu jeho přestavby, a půjde tedy o architektonický projekt. Až na místě jsem pochopila, že tomu je úplně jinak, i když si výstava s tímto významem samozřejmě pohrává. Ve skutečnosti je zde použita rekonstrukce jako znovusestavení minulých událostí. Každý pokoj bytu vypráví příběh jedné generace dvou rodin, jejichž osudy se prolínaly několik desítek let. Instalace volí kombinaci několika technik, nalezneme zde příběh v komiksu (v nadsázce průvodcem označeno za křížovou cestu) a ve fotografiích se stylizovanými autory vernisáže, také televizi nebo balonky s útržky věty.

„Vstupte, i zde sídlí bohové,“ pravil Herakleitos z Efesu, když zval hosty k ohništi, tedy „do kuchyně“. Tento jeho výrok ostatně zvolil Peter Handke jako jednu z úvodních replik svého experimentálního rozhlasového díla, jež napsal pro Mladena Materiće, sarajevského režiséra. S trochou nadsázky bychom ovšem mohli tento výrok použít i pro adaptaci Aleše Vrzáka, který si coby herce-mluvčí zvolil Davida Pracháře a Lucii Trmíkovou. Laický posluchač by si podle mého názoru pod pojmem *rozhlasová kompozice* rozhodně nepředstavil to, co měli účastníci Šrámkovy Sobotky možnost slyšet v úterním pozdním odpolední.

Abstraktní, smyslovými vjemy překypující, formálně různorodé dílo samo o sobě působilo jako velká zvuková hostina, plná těch nejroztodivnějších písní, prozaických textů, útržků vět, ambientních ploch, ruchů, hluků, partů pro hudební nástroje. Rozhodně ale nešlo o hostinu okázalou ani o žádnou rozhlasovou exhibici – namísto toho se početnému publiku dostalo neuvěřitelně opojné půlhodiny.

Zpět ale k samotnému tématu hry – kuchyň. Smysly, které se v kuchyni obvykle používají, jsou chuť a čich; v rozhlasové kompozici je ovšem nelze (přímo) využít. Lze je ale stimulovat skrze text – na úrovni významové či zvukomalebné. Každé z jednotlivých zmíněných jídel však samo o sobě žádné smysly vybudit nemůže, pokud k němu není připojen žádný příběh či zevrubnější popis. Představme si tedy například slovní spojení *kuřečí stehno*. Takové stehno je bez chuti, bez vůně; syrové nevhledné stehno. Připojíme-li k němu ale to, že je s pořádnou dávkou šťávy, se štouchanými bramborami posypanými čerstvou pažitkou a politými máslem, popíšeme-li i jeho křupavou zlatohnědou kůžičku, rázem je před námi zdroj naprostého smyslového blaha. Přesně takový účinek měla i Vrzákova adaptace Handkeho *Proč kuchyň?*. Soudíc i dle reakcí publika by Aleš Vrzák uspěl snad i s nějakou vlastní gastroshow. Mluvit o jídle totiž zatraceně umí.

Autorka během psaní tohoto článku roztomile poslínávala.

Kuchyň je nový obývací

3×62 SLOV — KAMILA SCHEWCZUKOVÁ

Proč kuchyň? ptá se (nejen) v názvu rozhlasová hra Petera Handkeho (viz recenze výše). Otázka padla i při diskuzi, která následovala po poslechu, a byla zodpovězena režisérem Alešem Vrzákem. Kuchyň chápal autor dle slov režiséra jako místo setkávání, a to zejména těch rodinných. Tento jev se navíc neomezuje jen na naši kulturu, lze ho vypozařovat ve všech částech světa. A nejedná se jen o setkání rodinná. Přece i centrem bytu proslulých amerických *Přátel* byla kuchyně. A dá se říci, že velmi podobně to chodí i v redakci *Raport!u*. V hlavní místnosti datluje kolem obřího stolu družstvo splavených sprinterů svá poslední slova. Stůl má funkci pracovní i jídelní (z těch hlavních). O pár metrů dál se v nechvalně proslulém, kvalitní lihovinou oplývající, Motores-tu u Boba nachází lednice a polička s tekutým občerstvením. V této místnosti redaktori kuchtí a vyvařují, zadělávají a dochucují, střetávají se a utkávají. Kuchyň není jen místem tvorby, ale je specifickým časoprostorem někde uprostřed, kde „těsto vykyne“ (závěrečná replika ze

v improvizacích pod názvem *Škrábanice* (experimenty v oblasti zvukové poezie, CD z roku 2014, živé vystoupení na Sobotce v roce 2016, pozn. autorky). Na druhé straně se mi líbí, jak slovo dokáže fungovat v rámci grafického útvaru, kde máte třeba jen pár vět na stránce a vytvářejí vztahy se skvrnami, s linkami, s dírami... Určitě bych ale nechtěl využívat všech těch možností zároveň.

Slovo musí být v centru.

Ano. Ale samozřejmě se občas člověku stane, že neodhadne tu pravou míru pozornosti.

Sledujete novou básnickou generaci? Poslední laureáty Ortenovek?

Určitě. Se zájmem. Mám tam i svoje tipy a objevy.

Aktivně je sledujete?

Poměrně systematicky. Třeba Martina Pocha nebo Jitku N. Srbovou.

Ta zrovna naposled vydala velmi podivuhodnou sbírku.

Ano, její *Les* jsem četl a překvapil mě.

Někdy se mi ale zdá, jako by se vytvářela představa, že je něco nebývale nového, i když to nové vůbec není. Měl jsem tenhle pocit u určité části autorů, kteří začali experimentovat třeba s kolážemi z internetových textů, ale v podstatě méně invenčně a méně zajímavě dělali to samé, co autoři konkrétní a experimentální literatury 60. let 20. století.

Je mi líto, že se dnes jen málo autorů snaží vytvářet nějakou kontinuitu. Buď o ní vůbec nevědí, nebo aby zvýraznili vlastní originalitu, raději zastírají, že některé věci měly předchůdce. Myslím si, že u generace 90. let to bylo jiné. My jsme si vlastní předchůdce nacházeli s nepokrytým nadšením a možná až příliš demonstrativně vyzdvihovali konkrétní jména.

V té době to dávalo smysl.

To ano, ale dnes by to dávalo smysl zase jinak. Tehdy byl problém v informačním vakuu. Dneska jakoby všichni vědí všechno, ale to je jen zdání vyhledávače Google. Vědomí souvislostí se až děsivě vytrácí. Zdroje jsou nakonec mnohem méně známé, než byly tenkrát. Myslím, že každý autor by měl být trochu misionář a říkat – mám rád tohle a navazuju na řadu autorů, kteří to dělali přede mnou, takže vám je budu připomínat a mluvit o nich. Bylo by to dobré vymezení autorů proti vši té hrozivé ztrátě paměti...

Autorka iluze nepotřebuje.

Marx, diskurz, šalala

2×62 + 16 SLOV — EVA SOUKENIKOVÁ

Stojím frontu na espresso z Café Therapy a z mikrofonu rezonují verše Jaromíra Typlta. Za prachovou clonou pivního stanu se ozývá citát ze Schopenhauera. Na první pohled je všechno v pořádku, Williams, Hoggart, Marx, ach, měli by radost. Spojují se tu postmoderní světy kulturního mišmaše. Ne ve všech literárních diskurzích se můžeme setkat s takovou vstřícností. Nejde ani tak o německý existencialismus nebo o kulturní materialisty 20. století. Jde o to, že se ve vzduchu vznášá odér nejen v prachu prošlapaných tenisek, ale i roztodivné potřeby říkat věci vznešeně komplikovaně. Autoři hesla „Jaromír Typlt“ ve *Slovníku české literatury po roce 1945* (V. Novotný a K. Piorecký) píší mj.: „Postulát násilného průniku do absolutní polohy tvořivé pravdy tlumočí esejistický manifest *Rozžhavená kra* [...]“. Tou nemocí trpíme všichni. Proto mám v textu čítajícím ani ne 200 slov Marxe a diskurz. A my se divíme, že nás, humanitní obory, nebere společnost zase až tak moc vážně, resp. že si prostě nerozumíme?

Autorka upíjí Coca-Colu.

Smutné příběhy veselých lidí

RAPORTÁŽ — ŠTĚPÁN TRUHLAŘIK

„Helenko, a mám jim přečíst, jak jsi přišla o zuby?“ ptá se familiárně Pavel Novotný. „No, to, jak mi je vykopli v Kosmonosích? Jo, to jim taky přečti,“ odpovídá lakonicky autorka knihy *A to si pak můžeš říkat, co chceš*, Helena Skalická, aniž by zvedla hlavu od papírů rozložených na psacím stole, který je umístěn na pódiu. Festivalovou zahradou se ozve tlumený smích, neboť se jedná už o několikátou podobně laděnou poznámku v řadě a divák ví, že se po prvotním opaření může začít smát. To už však Pavel Novotný čte další kapitulu s umně exaltovaným

přednesem napodobujícím autorčinu dikci. Tato kapitola vypráví příhodu, kdy byla Helena již po několikáté v psychiatrické léčebně a odmítala brát předepsané léky. Při zápasu s doktorem kousla jednoho z nich do stehna, „až mu vykousla kus masa,“ jak sama dál dodává. Nakousnutý doktor ji poté surově zmlátil. Tuto kapitolu ukončuje kusým přirovnáním, že jí zůstaly pouze špičáky a stoličky a ona poté vypadala jako upír, čemuž se ráda a často smála.

Helena Skalická nezapadá mezi klasické autory vystupující na Šrámkově Sobotce. Její literární tvorba je spojená se surovostí, která nepodléhá racionální kontrole. Kdybych ji chtěl zaškatulkovat, zařadím ji do kategorie *art brut*.

Příběhů během čtení zazní ještě mnoho. Celá kniha dokumentuje části Helenina života. Většina z nich pojednává o lidech vyloučených z většinové společnosti – bezdomovcích, feťácích, bláznecích. Jednotlivé postavičky připomínají hrdiny Hrabalových povídek, avšak vše je umocněné o parodizující, vulgární jazyk a Helenino tiché pokyrování, že všechny příběhy se snad doopravdy odehrály.

Během čtení koluje i Helenina obrazová monografie. Její obrazy expresivně zachycují různé postavy, její nálady a události spjaté s pobytem v léčebně. Tyto kresby díky ohraničujícím příběhům nabývají nových kontextů, které však nejsou tak zábavné jako kniha sama, jelikož ztrácí všeparodizující Helenin jazyk. Teprve tyto obrázky vyjevují smutné události, které nemohou vyniknout pod přívalem parodie a ironie.

Proč jsem nazval článek právě takto? Lze namítnout, že obecnost se smálo, Helena se smála, já se zasmál taky. Nemělo by to být právě naopak? Veselé příběhy smutných lidí?

Autor pil při psaní reportáže Helenčiny oblíbené nápoje, rumíček a kafičko.

Má to cenu

POLEMIKA — TOMÁŠ CHALOUPECKÝ

Během včerejšího čtení Pavla Novotného jste si možná všimli malující / kreslící / zuřivě tvořící ženy na podiu – jednalo se o českou *art*

brut výtvarnici Helenu Skalickou, jak mi spolusedící obratem vysvětlili. Já si dalším obratem vygooglil její díla a objevil kresby žáka druhé třídy základní školy, projevujícího více snahy než umu (viz <http://bit.ly/skalicka>). Jedničku si zaslouží, na chodbě ale půjdou jeho výkresy kamsi do rohů a ke stropu (to je ostatně taky pozoruhodné – učitelé a učitelky prvního stupně mají na kariéry konkrétních tvůrců větší dopad než všichni kritici a kritičky).

Jsem dalek tvrzení, že obraz, který by dokázal namalovat každý, není umění – ne každý totiž chápe, proč jej namaloval tak, jak jej namaloval, ne každý má totiž svou tvorbu teoreticky podloženu, ne každý, jehož obrazy připomínají tvorbu dítěte či slona, totiž umí vytvořit dospěle vyhlížející obraz. A právě tento ideový (a ideálně i řemeslný) základ je složka, právě díky níž se z tvůrce stává umělec. A při vši úctě ke Skalické (od mládí v invalidním důchodu, po většinu života buď bezdomovkyně, nebo v ústavní léčbě), toto podloží jí nutně musí chybět – a tím, že jsou její obrazy otištěny a vystaveny, se z ní v mých očích umělkyně nestává. Protože tohle by skutečně dokázal namalovat *každý*. A já netuším, čím si pozornost vysloužila zrovna Skalická.

Autora to tu nebaví.

Namaluj mi beránka

POLEMIKA — MARTINA RYBOVÁ

Jak vypadá obraz, který by se měl prodat? Kdo si koupí dílo, které vypadá, že bylo vytvořeno pětiletým dítětem? Je dostatečným odrazem myšlí, definuje dostatečně svoji pozici mezi ostatními díly?

Když si vezmu barvu na vlasy, obkreslím s ní svůj zadek a do vzniklého útvaru neuměle, jakoby roztřeseně namaluju dvě oči, přesně tak jednoduše a vše, jako bych je namalovala, když jsem byla malá, stanu se umělcem? Možná se náhodou vedle mě ocitne nějaký můj známý, kterému se koncept vzniklého díla zalíbí a prodá ho dalšímu svému známému, udělá se mnou rozhovor, vydá můj životopis v nějakém nakladatelství se zvucným jménem, vloží mi do úst tlachy o tom, proč

maluju, bude mi říkat, že jsem dlouho nic nenamalovala, že bych se měla vztáhnout k něčemu (nebo někomu) většímu, bude mi vysvětlovat, že moje obrazy prodal, protože styl, jakým maluju, je přesně ten, který znalci umění obvykle ocení, koupí si moje obrazy do svých obývacích a budou na ně pravidelně koukat a pořádat dýchánky se svými přáteli, taktéž znalci umění, budou o nich diskutovat, interpretovat je tak a tak, říkat, že jsem prototypický příklad určitého stylu. A já jsem přitom ten obraz malovala proto, že jsem zrovna byla smutná, naštvaná, netrpělivá, ruce se mi třásly touhou rozmazat tělový peeling po plátně, nebo jenom vzít první pastelku, která na mě z toho neskutečného bordelu v mém ateliéru vybafne, a touhle barvou prostě a jednoduše namalovat kolečko, pod něj čtvereček, od čtverečku další dva čtverečky, od kolečka namalovat pár náhodných čar, čtverečky vybarvit, ale ne dokonale, prostě jen rychle, dokud to ve mně je, dokud můžu, dokud mám to, co si myslím, ve svých rukách, dokud umím namalovat člověka ve vši jeho jednoduchosti.

Možná je potřeba, aby umělec sám definoval svůj styl. Ale proč? *Autorka se asi v 10 letech poprvé setkala s expresionismem a možná se k němu výtvarně vztáhla.*